

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
Факультет психології та спеціальної освіти
Кафедра психології особистості та соціальних практик

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор з наукової роботи
та міжнародної діяльності
Наталія ВІННІКОВА
_____ 2026 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

РОЗВИТОК НАУКОВОЇ ГАЛУЗІ

для аспірантів

спеціальності С4 Психологія

освітнього рівня третього (освітньо-наукового)

освітньо-наукової програми «Психологія»

Розробники:

Каліщук Світлана Миколаївна, доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології особистості та соціальних практик

Зінченко Олександр Володимирович, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри практичної психології

Викладачі:

Каліщук Світлана Миколаївна, доктор психологічних наук, професор, професор кафедри психології особистості та соціальних практик;

Зінченко Олександр Володимирович, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри практичної психології

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри психології особистості та соціальних практик

Протокол від 26.08.2026 р. № 1

Завідувач кафедри

Світлана КАЛІЩУК

Робочу програму погоджено з гарантом освітньо-наукової програми (керівником групи забезпечення) С 4 «Психологія» 26.08.2026 р.

Гарант освітньо-наукової програми

Ольга ЛОЗОВА

Робочу програму перевірено

« 31 » 08 2026 р.

Завідувач аспірантури, докторантури

Ілона ТРИГУБ

Пролонговано:

на 202__/202__ н.р. _____ (_____), «__» __ 202__ р., протокол №

—

підпис

П.І.Б.

на 202__/202__ н.р. _____ (_____), «__» __ 202__ р., протокол №

—

підпис

П.І.Б.

на 202__/202__ н.р. _____ (_____), «__» __ 202__ р., протокол №

—

підпис

П.І.Б.

на 202__/202__ н.р. _____ (_____), «__» __ 202__ р., протокол №

—

підпис

П.І.Б.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	заочна
РОЗВИТОК НАУКОВОЇ ГАЛУЗІ		
Вид дисципліни	Обов'язкова	
Мова викладання, навчання та оцінювання	Українська	
Загальний обсяг кредитів / годин	6 / 180, з них: Змістовий модуль «Методологія та методи психологічних досліджень» 2/60; Змістовий модуль «Міждисциплінарні моделі психологічних досліджень» 2/60; Змістовий модуль «Психологічні знання в статистично-інформаційній презентації» 2/60	
Рік навчання	1	1
Семестр	1	1
Кількість змістових модулів з розподілом:	3	3
Обсяг кредитів	6	6
Обсяг годин, в тому числі:	180	180
Аудиторні	48	24
Модульний контроль	12	-
Самостійна робота	90	156
Семестровий контроль	30	-
Форма семестрового контролю	Екзамен	
Модуль 1 «Методологія та методи психологічних досліджень»		
Рік навчання	1	1
Семестр	1	1
Кількість змістових модулів з розподілом:	1	1
Обсяг кредитів	2	2
Обсяг годин, в тому числі:	60	60
Аудиторні	16	8
Модульний контроль	4	
Самостійна робота	30	52
Модуль 2 «Міждисциплінарні моделі психологічних досліджень»		
Рік навчання	1	1
Семестр	1	1
Кількість змістових модулів з розподілом:	1	1
Обсяг кредитів	2	2
Обсяг годин, в тому числі:	60	60
Аудиторні	16	8
Модульний контроль	4	

Самостійна робота	30	52
Модуль 3 «Психологічні знання в статистично-інформаційній презентації»		
Рік навчання	1	1
Семестр	1	1
Кількість змістових модулів з розподілом:	1	1
Обсяг кредитів	2	2
Обсяг годин, в тому числі:	60	60
Аудиторні	16	8
Модульний контроль	4	
Самостійна робота	30	52

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета – сформувані у аспірантів системи теоретичних знань і практичного володіння методологією та методами психологічних досліджень, дати уявлення про міждисциплінарні моделі психологічних досліджень, ознайомити з особливостями статистично-інформаційної презентації теоретико-емпіричних результатів психологічного дослідження; розвивати розуміння та усвідомлення аспірантами значущості теоретико-емпіричних досліджень у психологічній науці та науці в цілому з перспективою формування в них наукового світогляду з домінуючими пізнавальними пріоритетами щодо системного вивчення навколишньої дійсності на основі виокремлення актуальної психологічної проблематики, а також попереднього унеможливлення в аспірантів суб'єктивних і споглядальних настанов під час реалізації дослідницьких процедур на попередній, основній та завершальній аналітико-синтетичних стадіях пошукового процесу.

Завдання:

- систематизувати теоретико-практичні знання, які презентують: наукові концепції (парадигми) і наукові школи (філософські, психологічні, філософсько-психологічні, педагогічні тощо), завдяки яким визначаються методологами сучасної психологічної науки; адекватне (доцільне, завершене) формулювання гіпотез, визначення мети і дослідницьких завдань; критичний аналіз отриманих дослідницьких результатів;
- спрогнозувати актуальну психологічну проблематику у становленні особистості через базовий зміст загальнонаукових дослідницьких методів (спостереження, експеримент, самоспостереження) із специфікою їхнього застосування у психологічній науці та функціональне призначення власне галузевих психологічних методів дослідження (опитувальники, тести, аналіз продуктів діяльності тощо);
- розвивати у руслі смислових досягнень світової (зокрема, української) психологічної науки і суміжного наукового знання (філософія, біологія, психофізіологія, квантова механіка, теорія загальних систем, педагогіка, соціологія тощо) перспективні теоретико-практичні наукові уявлення про теорію і практику сучасних наукових досліджень на основі індивідуальних і групових соціальних запитів громадян в умовах нинішніх соціальних викликів і загроз;

- показати можливості методів математичної статистики для обробки емпіричних даних психологічного дослідження;
- ознайомити аспірантів з різноманітними способами статистичної обробки емпіричних даних психологічного дослідження;
- розвивати уміння використовувати комп'ютерні технології для статистично-інформаційної презентації результатів наукового психологічного дослідження.

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Розвиток наукової галузі» відповідно до освітньо-наукової програми спеціальності формуються загальні та фахові компетентності:

Програмні компетентності	Код	Значення компетентності
Загальні компетентності (ЗК)	ЗК1	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
	ЗК2	Здатність працювати в міжнародному контексті.
	ЗК4	Здатність розв'язувати комплексні проблеми психології на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності.
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності	СК1	Здатність виокремлювати, систематизувати та прогнозувати актуальні психологічні проблеми, чинники та тенденції функціонування й розвитку особистості, груп і організацій на різних рівнях психологічного дослідження.
	СК3	Здатність ініціювати, розробляти і реалізовувати комплексні інноваційні проекти в сфері психології та дотичні до неї міждисциплінарні проекти, лідерство та відповідальність під час їх реалізації; забезпечувати дотримання прав інтелектуальної власності.
	СК6	Здатність застосовувати нові технології та інструменти, сучасні цифрові технології, бази даних та інші ресурси, спеціалізоване програмне забезпечення у науковій та викладацькій діяльності.
	СКУ 8	Здатність до ефективного використання сучасних професійних стратегій у психологічній сфері, створення та просування психологічного продукту/послуги відповідно до сучасних вимог та специфіки запитів соціуму.

3. Результати навчання за дисципліною

У результаті опрацювання змісту навчальної дисципліни «Розвиток наукової галузі» аспіранти повинні:

бути компетентними у: базовій термінології, комплексній системі пізнавальних принципів, аналітико-синтетичних знаннях різних наукових психологічних напрямків, концепцій (парадигм) і наукових шкіл (філософських, психологічних, філософсько-психологічних, педагогічних тощо, які визначають теоретико-методологічні засади психологічної науки); розумінні сучасних теоретико-методологічних і практичних проблем психології людини та соціуму; адекватному (доцільному, завершеному) формулюванню гіпотез, визначенні мети і дослідницьких завдань; критичному аналізу отриманих

результатів з доказовим використанням методів математичної статистики; проведенні й презентації самостійних наукових досліджень з актуальних проблем психології та використанні їх результатів у науковій та практичній діяльності; користуванні інформаційними технологіями різних видів; сучасній системі джерел інформації, вмінні використовувати бази даних та комп'ютерне програмне забезпечення;

мати сформовані компетентності: успішного використання найбільш відомих в минулому і сучасних вітчизняних наукових уявлень про особливості проведення наукових досліджень та застосування отриманих дослідницьких результатів у власній професійній діяльності з наступним їхнім транспонуванням у публічне практичне використання науковцями, психологами, іншими професійно зацікавленими особами на благо суспільних інтересів для особистісно-професійного зростання та у виробничому повсякденні; самостійно визначати актуальну психологічну проблематику та використовувати її в ранзі розроблення власних тематичних пізнавальних парадигм у поєднанні з відповідним тематичним історико-філософським, історико-психологічним та історико-педагогічним світовим досвідом різних історичних епох; використовувати, адаптувати наявні методи дослідження для вивчення вікового розвитку особистості, де провідне місце в організації дослідження належить лонгітуду, а також самостійно розробляти нові доказові (перевірені та адаптовані) дослідницькі методи; моделювати дослідницькі процедури у пізнавальному руслі відомих у психологічній науці симптомокомплексів, феноменів, психологічних законів з необхідним аналізом та прагнути до нових тематичних відкриттів; визначати доцільність використання методів математичної статистики для обробки емпіричних даних психологічного дослідження; організовувати процес збору, обробки, збереження, продукування, передачі професійно важливої інформації з урахуванням культурного, політичного, економічного та соціокультурного контекстів; ефективно презентувати результати психологічного дослідження в науковому середовищі.

3.Результати навчання за дисципліною

У результаті опрацювання змісту навчальної дисципліни «Розвиток наукової галузі» здобувач наукового ступеня має досягнути таких *результатах навчання*:

Код	Значення результату навчання
ПРН 1	Мати передові концептуальні та методологічні знання щодо обраної для дослідження проблеми у сфері психології / на межі предметних галузей, а також дослідницькі уміння, достатні для проведення наукових і прикладних досліджень на рівні світових досягнень з психології.
ПРН 2	Розуміти загальні принципи та методи психології, а також методологію наукових досліджень, застосувати їх у власних дослідженнях у сфері психології та у викладацькій практиці.
ПРН 4	Планувати і виконувати експериментальні та/або теоретичні дослідження з психології та дотичних міждисциплінарних напрямів із дотриманням норм

	професійної і академічної етики.
ПРН 5.	Застосовувати сучасні інструменти і технології пошуку, оброблення та аналізу інформації, статистичні методи аналізу даних, спеціалізовані бази даних та інформаційні системи, розробляти інноваційні дослідницькі методики у сфері психології, перевіряти їх ефективність.
ПРН 7	Розробляти та реалізовувати наукові та/або інноваційні проекти у сфері психології, які дають можливість переосмислити наявне та створити нове цілісне знання та/або професійну практику і розв'язувати значущі наукові та прикладні проблеми психології з урахуванням соціальних, економічних, етичних і правових аспектів.

4. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план для денної форми навчання

Назва змістових модулів, тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт		
		Аудиторна:		Самостійна робота
		Лекції	Семінари	
Змістовий модуль 1 «Методологія та методи психологічних досліджень»				
Тема 1. Методологія як вчення про науковий метод пізнання світу та людини	14	2	2	10
Тема 2. Філософія психології як її методологічний каркас	16	4	2	10
Тема 3. Загальнонаукові та галузеві методи дослідження	16	4	2	10
Модульний контроль	4			
Семестровий контроль	10			
Разом	60	10	6	30
Змістовий модуль 2 «Міждисциплінарні моделі психологічних досліджень»				
Тема 4. Феноменологія науки	14	2	2	10
Тема 5. Професійна методологія: смисли, сенси, процедури, моделі	16	4	2	10
Тема 6. Особистість ученого у системі життєвих координат	16	4	2	10
Модульний контроль	4			
Семестровий контроль	10			
Разом	60	10	6	30
Змістовий модуль 3 «Психологічні знання в статистично-інформаційній презентації»				
Тема 7. Визначення доцільності використання методів математичної статистики для обробки емпіричних даних психологічного дослідження	14	2	2	10
Тема 8. Способи статистичної обробки емпіричних даних психологічного дослідження та їх презентація	16	4	2	10
Тема 9. Інформаційне представлення результатів наукового психологічного дослідження	16	4	2	10
Модульний контроль	4			
Семестровий контроль	10			
Разом	60	10	6	30
Модульний контроль	12			
Семестровий контроль	30			
Усього	180	30	18	90

Тематичний план для заочної форми навчання

Назва змістових модулів, тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт		
		Аудиторна:		Самостійна
		Лекції	Семінари	
Змістовий модуль 1 «Методологія та методи психологічних досліджень»				
Тема 1. Методологія як вчення про науковий метод пізнання світу та людини	20	2		18
Тема 2. Філософія психології як її методологічний каркас	20	2	2	16
Тема 3. Загальнонаукові та галузеві методи дослідження	20	2		18
Разом	60	6	2	52
Змістовий модуль 2 «Міждисциплінарні моделі психологічних досліджень»				
Тема 4. Феноменологія науки	20	2		18
Тема 5. Професійна методологія: смисли, сенси, процедури, моделі	20	2	2	16
Тема 6. Особистість ученого у системі життєвих координат	20	2		18
Разом	60	6	2	52
Змістовий модуль 3 «Психологічні знання в статистично-інформаційній презентації»				
Тема 7. Визначення доцільності використання методів математичної статистики для обробки емпіричних даних психологічного дослідження	20	2		18
Тема 8. Способи статистичної обробки емпіричних даних психологічного дослідження та їх презентація	20	2	2	16
Тема 9. Інформаційне представлення результатів наукового психологічного дослідження	20	2		18
Разом	60	6	2	52
Усього	180	18	6	156

5. Програма навчальної дисципліни

МОДУЛЬ 1. МЕТОДОЛОГІЯ ТА МЕТОДИ ПСИХОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Тема 1. Методологія як вчення про науковий метод пізнання світу та людини

Методологія науки як система принципів і способів організації і побудови теоретичної і практичної діяльності, а також вчення про цю систему. Методологія психології. Теоретична психологія і її предмет. Типи знання та їх розвиток. Категоріальний апарат психологічної науки. Основні методологічні проблеми психології. Мета науки. Завдання фундаментальних і прикладних наук. Функції науки. Філософсько-методологічний аналіз науки. Принципи методології. Структура методологічного знання. Конкретно-науковий рівень методології. Наукова проблема. Наукове дослідження. Форма наукового знання. Гіпотеза як припущення про можливий закономірний порядок, про істотний зв'язок між явищами. Закон і закономірність у науковому пізнанні. Структура теорії - принципи, аксіоми, закони, судження, положення, поняття, категорії і факти.

Ключові слова:

Базисні психологічні категорії, дослідження, буденне пізнання, знання (описове, емпіричне, теоретичне), методологія, наука, наукова інформація, наукове знання, наукове пізнання, теорія, теоретична психологія

Тема 2. Філософія психології як її методологічний каркас

Проблема предмета психології. Історія питання щодо визначення і дослідження предмета психології. Внутрішнє і зовнішнє як психологічна проблема. Предметна парадигма в психології. Суб'єктивно-генетичний принцип у психології. Методологічна орієнтація досліджень у психології. Наука як знання і діяльність учених психологів, конкретних особистостей, з його виробництва. Три джерела пізнання людини. Виникнення і становлення науки як тривалий процес історичного розвитку. Інтеграція столітніх філософських і психологічних відкриттів у сучасних наукових психологічних знаннях. Психічне як особливий вид діяльності людини, як суб'єкта творення власної психіки за допомогою мозку (Г.С. Костюк). «Об'єктивна», «номотетична», «фізіологічна психології, біхевіоризм, психоаналіз, рефлексологія, гештальтпсихологія про принцип детермінізму як основу вивчення причинно-наслідкових відносин у психології. Психічна діяльність як прояв психічної активності як форма перетворення, творчості, відображення і саморегуляції.

Ключові слова:

Філософія психології, парадигми дослідження у психології, предмет дослідження у психології, суб'єктивність, внутрішнє і зовнішнє, онтологічний підхід

Тема 3. Загальнонаукові та галузеві методи дослідження

Науковий підхід у вирішенні проблеми психологічного дослідження. Визначення проблеми. Логічні етапи (від поставленої проблеми до висновків) і загальні правила (принципи) психологічного дослідження. Методика психологічного дослідження. Різновиди дослідницьких стратегій. Загальнонаукові дослідницькі методи. Спостереження як основний метод дослідження. Експеримент як основний метод дослідження. Галузеві психологічні методи дослідження. Пояснювальна (інтерпретаційна) стратегія. Стратегія зіставлення (порівняння та аналіз уже відомих результатів або відомих із щойно відкритих). Біографічна стратегія (аналіз унікальних людських явищ типу обдарованості, ціннісної організації свідомості тощо). Експериментальні дослідницькі стратегії. Експериментально-формульальна стратегія. Стратегія повторного дослідження. Факторна стратегія.

Основні поняття:

Методи, принципи, підходи, галузі психології, експеримент, протокол дослідження, результат дослідження, спостереження

Семінарське заняття 1. Методологія як вчення про науковий метод пізнання світу та людини

Побудувати структурно-функціональну модель «Методологія та методи психологічних досліджень у певній галузевій психологічній науці» (на прикладі власного дисертаційного дослідження: об'єкт і предмет, завдання, методи, гіпотези, методологічні засади).

Ключові слова: вікова психологія, детермінізм, диференційна психологія, загальна психологія, методологія, моделювання, наука, принципи наукового пізнання (природо-відповідності; людино-центризму), педагогіка, психодіагностика, професійне повсякдення, соціальна компетентність, соціальна психологія, соціологія, філософія

Семінарське заняття 2. Філософія психології як її методологічний каркас (пізнавальний аспект експериментальної психології та історії психології)

Експериментальне психологічне знання та формування дослідницьких стратегій. Завдання: обґрунтувати функціональну значущість певного дослідницького методу та дослідницької стратегії.

Ключові слова: аксіологічні чинники вищої освіти, експериментальна психологія, лонгітюд, поперечний зріз, комплексний метод, стратегія дослідження, цикли творчого процесу (еталонування, проектування, ексцизування).

Семінарське заняття 3. Загальнонаукові та галузеві методи дослідження

Методи дослідження: «збір інформації – обробка отриманих результатів». Способи шкалювання у психологічній науці. Завдання: розробити шкалу та критерії оцінювання життєвого явища.

Ключові слова: шкала, рівні, критерії, показники.

2. Загальнонаукові методи дослідження. Завдання: скласти проект плану спостереження (експерименту) (вибір теми за рекомендацією викладача та бажанням аспіранта).

Ключові слова: експеримент, спостереження, самоспостереження, психологічний інструментарій

МОДУЛЬ 2. МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ МОДЕЛІ ПСИХОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Тема 4. Феноменологія науки

Наука як унікальне суспільно-історичне явище. Методологія в системі науки. Рівні методологічного аналізу. Основні форми обміну науковою інформацією. Принципи наукового пізнання у психологічній науці. Класифікаційні дослідницькі системи у психологічній науці (постановка проблеми). «Феномени» у психологічній науці як предмет методологічного аналізу (вибіркова характеристика). «Симптоматика» у психологічній науці як предмет методологічного аналізу (вибіркова характеристика). «Комплекси» у психологічній науці як предмет методологічного аналізу (вибіркова характеристика). Експрес-аналіз матеріалу про окремі психологічні закони життєдіяльності особистості з метою виокремлення їхнього (законів) основного змісту як базового у поясненні об'єктивної реальності у пізнавальному руслі необхідності нових відкриттів у психологічній науці.

Ключові слова: наука, методологія, методологічний аналіз, закон, закономірність, наукова інформація, принципи наукового пізнання, класифікація, систематизація, феномен, феноменологія, симптоматика, комплекси, принцип, наукове пізнання, альтернатива, система, структура.

Тема 5. Професійна методологія: смисли, сенси, процедури

Понятійна база професійної методології. Створення концептів на засадах розвитку професіоналізму аспірантів. Розробка професійно-орієнтованих методологічних процедур. Способи наповнення концептів змістом реалізації результатів розвитку професіоналізму, значеннєво-смісловим та пояснювальним механізмом. Дотримання методологічних закономірностей в психології розвитку людини. Природничо-наукове вивчення психічної життєвої реальності людини на основі методологічних принципів.

Ключові слова: Методологія, професійна методологія, методологічні закономірності, методологічні принципи, професіоналізм, професійна орієнтація, методологічна процедура, дослідницький смисл, сенс, процедура, розвиток людини, життєва реальність людини.

Тема 6. Особистість ученого у системі життєвих координат

Структура творчого потенціалу людини. Етика наукового дослідження. Психолого-педагогічна модель викладача вищої школи. Шляхи отримання доказових наукових результатів, що залежить від професійної компетенції та сформованості моральних особистісних якостей науковця-дослідника. Спрямованість ученого на об'єктивний дослідницький результат із антагоністичним ставленням до фальсифікації, плагіату тощо.

Ключові слова: *Творчий потенціал особистості, етика наукового дослідження, психолого-педагогічна модель викладача вищої школи, професійна компетенція ученого, моральні особистісні якості науковця-дослідника, спрямованість на об'єктивний дослідницький результат, антагоністичне ставлення до фальсифікації, плагіату у науковому дослідженні.*

Семінарське заняття 4. Феноменологія науки

Прикладне використання дослідницьких методів - проектування та прогнозування життєвих явищ. Теоретичний аспект: Специфіка тесту як дослідницького методу. Завдання: тематичне моделювання.

Ключові слова: *проектування, прогнозування, тест.*

Семінарське заняття 5. Професійна методологія: смисли, сенси, процедури, моделі

Частина 1. Психологічна наука і життєвий шлях особистості. «Феномени», «симптоматика», «комплекси», «закони психології» в життєвому шляху особистості (категоріальний аналіз). Завдання: 1) вибрати феномен, симптоматику, комплекс, закон психології в контексті життєвого явища та в їхньому смисловому ракурсі визначити провідні методологічні дослідницькі компоненти; 2) за пропонованою викладачем проблематикою сформулювати дві-три наукові проблеми, які можуть призвести до перспективних наукових досліджень та потенційного формулювання феномена, симптоматики, комплексу, законів; 3) спланувати етапи їх реалізації.

Ключові слова: *об'єкт, предмет, дослідницька гіпотеза, діагностичні висновки, закон, закономірність, симптом, симптомокомплекс, феномен.*

Семінарське заняття 6. Особистість ученого у системі життєвих координат

Особистість ученого у системі реальних та потенційних життєвих координат (психологічна характеристика). Особистість ученого у системі реальних та потенційних життєвих координат (продовження: психолого-педагогічне моделювання).

Ключові слова: *вчений, лідер, референтність, дослідник.*

МОДУЛЬ 3. «ПСИХОЛОГІЧНІ ЗНАННЯ В СТАТИСТИЧНО-ІНФОРМАЦІЙНІЙ ПРЕЗЕНТАЦІЇ»

Тема 7. Визначення доцільності використання методів математичної статистики для обробки емпіричних даних психологічного дослідження

Визначення методів обробки емпіричних даних на етапі планування експерименту. Визначення критеріїв і показників досліджуваного явища. Вибір шкал оцінювання. Переведення показників різних методик у єдину шкалу для можливості співставлення кількісних результатів емпіричного дослідження та їх статистичної обробки. Розрахунок відсоткових співвідношень, середніх значень. Перевірка вибірки дослідження на нормальність розподілу статистичних даних. Вибір параметричних і непараметричних методів математичної обробки даних. Визначення валідності, надійності, достовірності результатів наукового дослідження. Верифікація методик дослідження.

***Ключові слова:** математична статистика, експеримент, критерії, показники, статистична обробка даних, параметричні методи, непараметричні методи, валідність, надійність, достовірність, верифікація.*

Тема 8. Способи статистичної обробки емпіричних даних психологічного дослідження та їх презентація

Впорядкування емпіричних показників психологічного дослідження для статистичної обробки з використанням комп'ютерних програм. Кореляційний аналіз. Кластерний аналіз. Факторний аналіз. Регресійний аналіз. Особливості обробки емпіричних даних психологічного дослідження в Microsoft Excel. Застосування програми Jasp і Jamovi для статистичної обробки емпіричних даних психологічного дослідження. Презентація результатів психологічного дослідження за допомогою використання комп'ютерних технологій.

***Ключові слова:** емпіричні дані, статистичні дані, статистична обробка, Microsoft Excel, Jasp, Jamovi, кластерний аналіз, кореляційний аналіз, факторний аналіз, регресійний аналіз, презентація результатів психологічного дослідження.*

Тема 9. Інформаційне представлення результатів наукового психологічного дослідження

Текстове представлення результатів наукового психологічного дослідження. Загальний обсяг наукової праці. Обсяг основного змісту наукової праці. Розміщення тексту на сторінці (поля, відступи, пробіли, нерозривні пробіли). Механізми шрифтового варіювання (розмір, колір шрифту тощо). Мовностилістичне оформлення наукової праці. Наочне представлення результатів наукового психологічного дослідження у вигляді таблиць і рисунків. Види рисунків: схеми, моделі, графіки, діаграми, гістограми, малюнки. Види таблиць: прості, складні. Текстовий опис таблиць і рисунків. Представлення теоретичного аналізу результатів психологічного дослідження у вигляді схем і моделей. Види моделей та схем. Модель психічного явища.

Модель (схема) дослідження психічного явища.

Ключові слова: наукове дослідження, психологічні знання, представлення результатів дослідження, презентація результатів дослідження, текст, модель, схема, таблиця, рисунок.

Семінарське заняття 7. Визначення доцільності використання методів математичної статистики для обробки емпіричних даних психологічного дослідження

Визначення критеріїв і показників досліджуваного явища. Вибір методів обробки емпіричних даних психологічного дослідження. Перевірка вибірки дослідження на нормальність розподілу статистичних даних. Параметричні й непараметричні методи дослідження. Верифікація методик дослідження.

Ключові слова: математична статистика, експеримент, критерії, показники, статистична обробка даних, параметричні методи, непараметричні методи, валідність, надійність, достовірність, верифікація.

Семінарське заняття 8. Способи статистичної обробки емпіричних даних психологічного дослідження та їх презентація

Впорядкування емпіричних показників психологічного дослідження для статистичної обробки з використанням комп'ютерних програм. Кореляційний аналіз. Кластерний аналіз. Факторний аналіз. Регресійний аналіз. Особливості обробки емпіричних даних психологічного дослідження в Microsoft Excel. Застосування програми Jasp і Jamovi для статистичної обробки емпіричних даних психологічного дослідження. Презентація результатів психологічного дослідження за допомогою використання комп'ютерних технологій.

Ключові слова: емпіричні дані, статистичні дані, статистична обробка, Microsoft Excel, Jasp, Jamovi, кластерний аналіз, кореляційний аналіз, факторний аналіз, регресійний аналіз, презентація результатів психологічного дослідження.

Семінарське заняття 9. Інформаційне представлення результатів наукового психологічного дослідження

Текстове представлення результатів наукового психологічного дослідження. Наочне представлення результатів наукового психологічного дослідження у вигляді таблиць і рисунків. Представлення теоретичного аналізу результатів психологічного дослідження у вигляді схем і моделей.

Ключові слова: наукове дослідження, психологічні знання, представлення результатів дослідження, презентація результатів дослідження, текст, модель, схема, таблиця, рисунок.

6. Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень аспірантів (денна форма)

Вид діяльності аспіранта	Максимальна кількість балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3	
		Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	1	5	5	5	5	5	5
Відвідування семінарських занять	1	3	3	3	3	3	3
Робота на семінарському занятті	10	3	30	3	30	3	30
Виконання завдань для самостійної роботи	5	3	15	3	15	3	15
Виконання модульної роботи	25	2	50	2	50	2	50
Разом			103		103		103
Максимальна кількість балів		309					
		$309 : 60 = 5,01$					
Коефіцієнт		5,01					
Форма семестрового контролю		Екзамен: 40 балів					

Система оцінювання навчальних досягнень аспірантів (заочна форма)

Вид діяльності аспіранта	Максимальна кількість балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3	
		Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	1	3	3	3	3	3	3
Відвідування семінарських занять	1	1	1	1	1	1	1
Робота на семінарському занятті	10	1	10	1	10	10	10
Виконання завдань для самостійної роботи	5	4	20	3	15	5	25
Разом			34		28		38
Максимальна кількість балів		100					
		$100:60=1,7$					
Коефіцієнт		1,7					
Форма семестрового контролю		Екзамен: 40 балів					

6.2. Завдання для самостійної роботи

МОДУЛЬ 1 МЕТОДОЛОГІЯ ТА МЕТОДИ ПСИХОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Тема 1. Методологія як вчення про науковий метод пізнання світу та людини

Визначити 5 провідних дослідницьких підходів у наукових дослідженнях одним із способів виконання завдання: структурна модель, структурно-функціональна модель, текстовий виклад, таблиця.

Тема 2. Філософія психології як її методологічний каркас

Підготувати біографічну довідку про наукові постаті різних історичних епох та показати значення їхніх знакових досягнень для сучасних психологічних досліджень (у вигляді есе, реферату тощо).

Тема 3. Загальнонаукові та галузеві методи дослідження

Розробити програму власного наукового дослідження з обґрунтуванням теоретичних та емпіричних методів. Подати анотований опис методик для емпіричного вивчення досліджуваного психічного явища.

МОДУЛЬ 2 МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ МОДЕЛІ ПСИХОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Тема 4. Феноменологія науки

Визначити та описати міждисциплінарні аспекти власного наукового психологічного дослідження.

Тема 5. Професійна методологія: смисли, сенси, процедури, моделі

Сформулювати смисли, сенси, мотиви власної науково-дослідницької діяльності з вивчення обраної проблеми (у формі есе).

Тема 6. Особистість ученого у системі життєвих координат

Розробити смислову структуру професійної характеристики особистості вченого. Пропоновані способи виконання завдання: структурна модель, структурно-функціональна модель, текстовий виклад, таблиця.

МОДУЛЬ 3 ПСИХОЛОГІЧНІ ЗНАННЯ В СТАТИСТИЧНО-ІНФОРМАЦІЙНІЙ ПРЕЗЕНТАЦІЇ

Тема 7. Визначення доцільності використання методів математичної статистики для обробки емпіричних даних психологічного дослідження

Сформулювати критерії доцільності використання методів математичної

статистики для обробки емпіричних даних психологічного дослідження. Визначити методи математичної статистики для обробки емпіричних даних власного психологічного дослідження.

Тема 8. Способи статистичної обробки емпіричних даних психологічного дослідження та їх презентація

Систематизувати способи статистичної обробки емпіричних даних психологічного дослідження (представити їх у вигляді таблиці). Продемонструвати уміння використовувати Microsoft Excel та SPSS для обробки емпіричних даних власного дослідження.

Тема 9. Інформаційне представлення результатів наукового психологічного дослідження

Побудувати модель психічного явища у власному психологічному дослідженні. Побудувати модель або схему дослідження психічного явища. Представити результати теоретичного аналізу джерельної бази власного дослідження у вигляді таблиці.

Критерії оцінювання самостійної роботи

Кількість балів за роботу під час виконання самостійної роботи залежить від дотримання таких *критеріїв*:

Кількість балів	Критерії оцінювання
4-5	повне розкриття завдань та правильне виконання роботи
2-3	недостатньо повне розкриття завдань чи не зовсім правильне виконання роботи
0-1	неповне чи часткове розкриття завдань із суттєвими погрішностями у виконанні

6.3. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання

Модульний контроль проводиться у формі модульної контрольної роботи з урахуванням уніфікованої системи оцінювання навчальних досягнень аспірантів.

Критерії оцінювання модульного контролю наведено у таблиці.

Кількість балів	Критерії оцінювання
23-25	Аспірант проявив глибокі систематичні знання даної теми, навів приклади, на переважну більшість питань дав правильну відповідь, допущені помилки є незначними.
19-22	Аспірант визначає структуру відповіді, допускає незначні помилки, що не впливають на загальний результат відповіді.
15-18	Аспірант орієнтується в питанні, проте не чітко формує структуру відповіді, допускає помилки, що порушують правильність відповіді.
10-14	Відповідь поверхнева, не змістовна.
7-9	Відповідь на примітивному рівні.
1-6	Аспірант не орієнтується в зазначеному питанні.

6.4. Форми семестрового контролю та критерії оцінювання

Семестровий контроль (екзамен) проводиться у вигляді відповіді аспіранта на питання екзаменаційного білету, які охоплюють всі змістові модулі навчальної дисципліни.

Орієнтовні питання до екзамену

1. «Розвиток наукової галузі»: функціональне призначення.
2. Актуалізація соціальної значущості методології психологічної науки.
3. Теоретична психологія і її предмет.
4. Типи знання та їх розвиток.
5. Категоріальний апарат психологічної науки.
6. Основні методологічні проблеми психології (психодіагностична проблема).
7. Основні методологічні проблеми психології (психофізіологічна проблема).
8. Основні методологічні проблеми психології (психофізична проблема).
9. Пізнавальні принципи психологічної науки і розвиток людини.
10. Проблеми і завдання вікової психології у контексті кризового розвитку людини.
11. Проблеми і завдання соціальної психології у контексті кризового розвитку людини.
12. Методологія психологічної науки і несприятливі дослідницькі трансформації.
13. Стратегії наукового дослідження.
14. Загальнонаукові дослідницькі методи. Спостереження як основний метод дослідження.
15. Загальнонаукові дослідницькі методи. Експеримент як основний метод дослідження.
16. Реальні та потенційні пізнавальні можливості самоспостереження як наукового методу.
17. Галузеві психологічні методи дослідження (вікова психологія).
18. Галузеві психологічні методи дослідження (соціальна психологія).
19. Галузеві психологічні методи дослідження (педагогічна психологія тощо).
20. Наука як унікальне суспільно-історичне явище.
21. Рівні методологічного аналізу.
22. Система міжпредметних зв'язків психологічної науки з іншими науковими галузями.
23. Основні форми обміну науковою інформацією.
24. Класифікаційні дослідницькі системи у психологічній науці (постановка проблеми).
25. «Феномени» у психологічній науці як предмет методологічного аналізу (вибіркова характеристика).
26. «Симптоматика» у психологічній науці як предмет методологічного аналізу (вибіркова характеристика).

27. «Комплекси» у психологічній науці як предмет методологічного аналізу (вибіркова характеристика).

28. Експрес-аналіз матеріалу про окремі психологічні закони життєдіяльності особистості.

29. Понятійна база професійної методології.

30. Розробка професійно-орієнтованих методологічних процедур.

31. Способи наповнення наукових концептів.

32. Дотримання методологічних закономірностей в психології розвитку людини.

33. Природничо-наукове вивчення психічної життєвої реальності людини на основі методологічних принципів.

34. Структура творчого потенціалу людини.

35. Психолого-педагогічна модель викладача вищої школи як дослідника.

36. Шляхи отримання доказових наукових результатів.

37. Спрямованість ученого на об'єктивний дослідницький результат.

38. Етика наукового дослідження.

39. Визначення критеріїв і показників досліджуваного явища.

40. Вибір методів обробки емпіричних даних психологічного дослідження.

41. Перевірка вибірки дослідження на нормальність розподілу статистичних даних.

42. Верифікація методик дослідження.

43. Способи статистичної обробки емпіричних даних психологічного дослідження та їх презентація.

44. Особливості впорядкування емпіричних показників психологічного дослідження.

45. Особливості обробки емпіричних даних психологічного дослідження в Microsoft Excel.

46. Застосування програми SPSS для статистичної обробки емпіричних даних психологічного дослідження.

47. Презентація результатів психологічного дослідження за допомогою використання комп'ютерних технологій.

48. Текстове представлення наукового психологічного дослідження.

49. Наочне представлення результатів наукового психологічного дослідження у вигляді таблиць і рисунків.

50. Представлення теоретичного аналізу результатів психологічного дослідження у вигляді схем і моделей.

6.5. Шкала відповідності оцінок за системою ECTS

Рейтингова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінки
A	90-100 балів	Відмінно - відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з можливими незначними недоліками
B	82-89 балів	Дуже добре - достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-81 балів	Добре - в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74 балів	Задовільно - посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68 балів	Достатньо - мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання - незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
F	1-34 балів	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням - досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

**6.Навчально-методична картка дисципліни «Розвиток наукової галузі» для
аспірантів спеціальності**

**С4 Психологія, освітньо-наукової програми «Психологія» третього рівня
вищої освіти, денної форми навчання**

**Разом: 180 год., лекції – 30 год., семінарських занять – 18 год., модульний контроль – 12
год., самостійна робота – 90 год.**

Модулі	Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	Змістовий модуль 3
Назва модуля	МЕТОДОЛОГІЯ ТА МЕТОДИ ПСИХОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ	МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ МОДЕЛІ ПСИХОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ	ПСИХОЛОГІЧНІ ЗНАННЯ В СТАТИСТИЧНО- ІНФОРМАЦІЙНІЙ ПРЕЗЕНТАЦІЇ
К-сть балів за модуль	103	103	103
Теми лекцій	Тема 1. Методологія як вчення про науковий метод пізнання світу та людини Тема 2. Філософія психології як її методологічний каркас Тема 3. Загальнонаукові та галузеві методи дослідження	Тема 4. Феноменологія науки Тема 5. Професійна методологія: смисли, сенси, процедури, моделі Тема 6. Особистість ученого у системі життєвих координат	Тема 7. Визначення доцільності використання методів математичної статистики для обробки емпіричних даних психологічного дослідження Тема 8. Способи статистичної обробки емпіричних даних психологічного дослідження та їх презентація Тема 9. Інформаційне представлення результатів наукового психологічного дослідження
Кількість балів	15	15	15
Теми семінарських занять	Семінарське заняття 1. Методологія як вчення про науковий метод пізнання світу та людини Семінарське заняття 2. Філософія психології як її методологічний каркас Семінарське заняття 3. Загальнонаукові та галузеві методи дослідження	Семінарське заняття 4. Феноменологія науки Семінарське заняття 5. Професійна методологія: смисли, сенси, процедури, моделі Семінарське заняття 6. Особистість ученого у системі життєвих координат	Семінарське заняття 7. Визначення доцільності використання методів математичної статистики для обробки емпіричних даних психологічного дослідження Семінарське заняття 8. Способи статистичної обробки емпіричних даних психологічного дослідження та їх презентація Семінарське заняття 9. Інформаційне представлення результатів наукового психологічного дослідження
Кількість балів	30	30	30
Теми самостійної роботи	Тема 1. Методологія як вчення про науковий метод пізнання світу та людини Тема 2. Філософія психології як її методологічний каркас Тема 3. Загальнонаукові та галузеві методи	Тема 4. Феноменологія науки Тема 5. Професійна методологія: смисли, сенси, процедури, моделі Тема 6. Особистість ученого у системі життєвих координат	Тема 7. Визначення доцільності використання методів математичної статистики для обробки емпіричних даних психологічного дослідження Тема 8. Способи статистичної обробки емпіричних даних психологічного дослідження та їх презентація Тема 9. Інформаційне представлення результатів

	дослідження		наукового психологічного дослідження
Кількість балів	15 балів	15 балів	15 балів
Кількість балів	45 балів		
Види поточного контролю	Модульна контрольна робота – 4 бали	Модульна контрольна робота – 4 бали	Модульна контрольна робота – 4 бали
Форма семестрового контролю	Екзамен 40 балів		
Рейтингові бали	Загальна кількість балів – 309 Коефіцієнт для переведення у 100-бальну шкалу: $309:100=3,9$		

Навчально-методична картка дисципліни «Розвиток наукової галузі» для аспірантів спеціальності

С4 Психологія, освітньо-наукової програми «Психологія» третього рівня вищої освіти, заочної форми навчання

Разом: 180 год., лекції – 18 год., семінарських занять – 6 год., самостійна робота – 156 год.

Модулі	Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	Змістовий модуль 3
Назва модуля	МЕТОДОЛОГІЯ ТА МЕТОДИ ПСИХОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ	МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ МОДЕЛІ ПСИХОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ	ПСИХОЛОГІЧНІ ЗНАННЯ В СТАТИСТИЧНО-ІНФОРМАЦІЙНІЙ ПРЕЗЕНТАЦІЇ
К-сть балів за модуль	34	28	38
Теми лекцій	Тема 1. Методологія як вчення про науковий метод пізнання світу та людини Тема 2. Філософія психології як її методологічний каркас Тема 3. Загальнонаукові та галузеві методи дослідження	Тема 4. Феноменологія науки Тема 5. Професійна методологія: смисли, сенси, процедури, моделі Тема 6. Особистість ученого у системі життєвих координат	Тема 7. Визначення доцільності використання методів математичної статистики для обробки емпіричних даних психологічного дослідження Тема 8. Способи статистичної обробки емпіричних даних психологічного дослідження та їх презентація Тема 9. Інформаційне представлення результатів наукового психологічного дослідження
Кількість балів	3	3	3
Теми семінарських занять	Тема 2. Філософія психології як її методологічний каркас	Тема 5. Професійна методологія: смисли, сенси, процедури, моделі	Тема 8. Способи статистичної обробки емпіричних даних психологічного дослідження та їх презентація
Кількість балів	10	10	10
Теми самостійної роботи	Тема 1. Методологія як вчення про науковий метод пізнання світу та людини Тема 2. Філософія психології як її методологічний	Тема 4. Феноменологія науки Тема 5. Професійна методологія: смисли, сенси, процедури, моделі Тема 6. Особистість ученого у системі життєвих координат	Тема 7. Визначення доцільності використання методів математичної статистики для обробки емпіричних даних психологічного дослідження Тема 8. Способи статистичної обробки емпіричних даних

	каркас Тема 3. Загальнонаукові та галузеві методи дослідження		психологічного дослідження та їх презентація Тема 9. Інформаційне представлення результатів наукового психологічного дослідження
Кількість балів	20 балів	20 балів	20 балів
Кількість балів	60 балів		
Форма семестрового контролю	Екзамен 40 балів		
Рейтингові бали	Загальна кількість балів – 100 Коефіцієнт для переведення у 100-бальну шкалу: $100:60=1,7$		

7. Рекомендовані джерела

Основна література:

1. *Методика та організація наукових досліджень з психології: навчальний посібник для студентів спеціальності 053 Психологія*. Укладачі: В.Й. Бочелюк, В.В. Нечипоренко, О.Л. Позднякова, Н.Є. Завацька, Ю.А. Завацький, І.Є. Жигаренко, В.Ю. Завацький. [3-ге вид., перероб. і доп.]. Київ: КНТ, 2024. 384 с. URL : https://jurkniga.ua/contents/metodika-ta-organizatsiya-naukovikh-doslidzhen-z-psikhologii.pdf?srsId=AfmBOorj05PV7gyvmpTFBhOcaJ_5hizWCiDBJmS79Beu-1luuXaBRvsg
2. *Психологічні вимоги до розроблення навчальної літератури для Нової української школи: методичні рекомендації*. Шатирко Л. О., Дзюбко Л. В., Бучма В. В., Гурова О. В. Київ: Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, 2023. 33 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/738062>
3. *Сучасна психологія: проблеми та перспективи*. Збірник наукових праць за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної конференції «Сучасна психологія: проблеми і перспективи» (8 грудня 2022 р.). Ізмаїл: РВВ ІДГУ. 2022. 146 с. URL : <http://idgu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/02/psycholohija-vyp.-5.pdf>
4. *Теоретико-методологічний інструментарій інтеграції психологічного знання в контексті наукових вимог і стандартів ЄС* : монографія. О.В. Завгородня, В.Л. Зливков, С.О. Копилов, О.В. Котух, О.А. Краєва, С.О. Лукомська, В.О. Медінцев, Є.В. Степура, В.П. Чудакова, В.В. Депутат ; за наук ред. О.В. Завгородньої. Київ: Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, 2023. 288 с. URL : https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/737222/1/%D0%97%D0%B0%D0%B2%D0%B3%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D1%8F%20%D0%9E_%D0%9C%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%8F_2023.pdf
5. *Теоретичні та методологічні проблеми сучасної педагогіки та психології* : Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Миколаїв, 06-07 листопада 2020 р.), ГО «Інститут інноваційної освіти»; Науково-навчальний центр прикладної інформатики НАН України. 2-е вид., випр. і доп. Миколаїв : ГО «Інститут інноваційної освіти», 2020. 97 с. URL : https://novaosvita.com/wp-content/uploads/2021/02/PedPsy-Mykolaiv-Nov2020_v2.pdf
6. *Теоретико-методологічний інструментарій інтеграції психологічного знання в контексті наукових вимог і стандартів ЄС* : монографія [О.В. Завгородня та ін.]; за заг. ред. О.В. Завгородньої. Київ : Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, 2023. 288 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/737222>
7. Nuttgens S. Making Psychology «Count»: On the Mathematization of Psychology. *Eur J Psychol.* 2023. Feb 28, V.19(1). P. 100–112. doi: 10.5964/ejop.4065.

Додаткова література:

1. *Інструкція з проведення психологічного аналізу навчальної літератури: інструкція*. Шатирко Л. О., Дзюбко Л. В., Бучма В. В., Гурова О. В. Київ: Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 2023. 34 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/738079>
2. Мальська М., Паньків Н. *Основи наукових досліджень* : навчальний посібник. Львів : Видавництво ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 226 с.
3. *Основи наукових досліджень*: підручник (для спец. «Екологія»). Ю. В. Носачова, О. І. Іваненко, Я. В. Радовенчик. К. : Видавничий дім «Кондор», 2020. 132 с.
4. Плєскач Б. В., Коркос Я. О. *Математичні методи в психології*: навчально-методичний посібник. Х.: ФОП Панов А. М., 2025. 180 с.
5. Попович І.С. *Теоретична і прикладна психологія у вимірах наукових парадигм*: методичні рекомендації. Київ: Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2020, 54 с.
6. *Психологічна складова сучасної навчальної книги: показники і критерії психологічної експертизи: навчальна програма для психологів-експертів*. Шатирко Л. О., Дзюбко Л. В., Бучма В. В., Гурова О. В. Київ: Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, 2023. 13 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/737996>
7. *Теоретико-методологічні основи інтеграції психологічного знання: монографія*. О.В. Завгородня, В.О. Медінцев, С.О. Копилов [та ін.]; за ред. О.В. Завгородньої. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2020. 180 с. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/722182>
8. *Функціонування творчого мислення в інформаційно-віртуальному просторі суб'єкта: монографія*. В. О. Моляко, Ю. А. Гулько, Н. А. Ваганова [та ін.]; за ред. В. О. Моляко. Київ-Львів : Видавець Вікторія Кундельська, 2021. 194 с.
9. Petryk, O. (2025). *The impact of artificial intelligence on the methodology of scientific research in modern psychology*. *Psychological Prospects Journal*, 45, 134-151. URL: <https://doi.org/10.29038/2227-1376-2025-45-pet>
10. *Prolegomena to theories of insight in problem solving: A taxonomy of problems* R.J. Sternberg, J.E. Davidson (Eds.), *The Nature of Insight*, MIT Press (1995), pp. 157-196
URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2590260125000281>

Інформаційні ресурси

1. Бібліотека Київського столичного університету імені Бориса Грінченка. URL: <https://library.kubg.edu.ua/>
2. Закон України Про пріоритетні напрями наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності
URL: <https://ips.ligazakon.net/document/JI13381A>

3. Закон про підтримку наукової роботи в закладах вищої освіти
URL: <https://mon.gov.ua/news/pidpysano-zakon-pro-pidtrymku-naukovoi-roboty-v-zakladakh-vyshchoi-osvity>

4. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. URL:
<https://nibu.kyiv.ua/iruvd/>

5. Розвиток наукової галузі.
URL: <https://elearning.kubg.edu.ua/course/view.php?id=23888>